визначаючи їхню здатність до інновацій, адаптації та ефективного функціонування в умовах постійних змін.

Література:

1. Шматько Н. М Креативне мислення і генерація ідей у контексті стратегічного управління персоналом [Електронний ресурс] / Н. М. Шматько, М. С. Пантелеєв, А. А. Курченко.. Адаптивне управління: теорія і практика. Економіка. 2018.
2. Іванова Н. В. Менеджмент персоналу: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019.
3. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2017.

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-606-8-15

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗІ

Козинець Анастасія Олексіївна
здобувачка вищої освіти IV курсу факультету соціології і права,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

Стрімкий розвиток цифрових технологій та їх активне впровадження у різні сфери суспільного життя зумовлюють трансформацію традиційних підходів до здійснення правосуддя. Особливої актуальності набуває питання використання штучного інтелекту у судово-експертній діяльності, яка відіграє ключову роль у процесі доказування.

Метою дослідження є аналіз можливостей застосування штучного інтелекту у судовій експертизі, а також визначення переваг і потенційних ризиків використання цих технологій.

Проблематика застосування штучного інтелекту досліджувалася у працях таких учених, як Тараненко О. М., Яценко Ю. В., Щербак Н. М., Уткіна М. С., Ніколайчук Т. В., Соломаха Ю. В., Савка І. А., Коробко І. В. та інших науковців.

Зростання обсягів інформації, ускладнення сучасних досліджень і необхідність оперативного прийняття рішень зумовлюють потребу у впровадженні інноваційних інструментів, здатних підвищити ефективність роботи судових експертів. Прототипом сучасних

віртуальних асистентів вважається програма чат-бот «Еліза», створена американським ученим Джозефом Вейценбаумом у 1966 році в Массачусетському технологічному університеті. Програма вперше дозволила імітувати реальне людське спілкування, ведучи діалог від імені лікаря-психотерапевта [1].

Визначення поняття «штучний інтелект» закріплено у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, де вказано, що штучний інтелект – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [2];

Науковці по-різному підходять до тлумачення цієї дефініції і визначають «штучний інтелект» як:

– штучно створену людиною систему, здатну обробляти інформацію, яка до неї надходить, пов'язувати її зі знаннями, якими вона вже володіє, і відповідно формувати своє уявлення про об'єкти пізнання – Г. Андрощук [3, с. 2];

– сукупність методів, способів, засобів і технологій, насамперед комп'ютерних, що імітують (моделюють) когнітивні функції людини, маючи критерії та характеристики, еквівалентні відповідним людським функціям – О. А. Баранова [4, с. 3].

Відповідно до статті 1 закону України «Про судову експертизу» судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [5]. В Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень виділяють 11 видів судових експертиз: криміналістична, інженерно-технічна, економічна, товарознавча, експертиза у сфері інтелектуальної власності, психологічна, мистецтвознавча, військова, судово-ветеринарна, гемологічна та історико-археологічна [6].

Одним із основних побоювань щодо впровадження штучного інтелекту є ризик повної заміни професійної експертизи машинними алгоритмами. Проте таке твердження є радше міфом, оскільки застосування ШІ спрямоване передусім на автоматизацію рутинних процесів, що дозволяє фахівцям зосередитися на складніших завданнях, зокрема стратегічних, етичних та нормотворчих аспектах [3, с. 3]. Автори Рекомендацій з відповідального використання штучного інтелекту для правників виділяють такі сфери його застосування:

автоматизоване створення юридичних документів, структурування великих масивів інформації, переклад, виявлення технічних, стилістичних і граматичних помилок у текстах документів тощо [7]. Розгляньмо, яким чином інноваційні технології штучного інтелекту можуть бути застосовані до окремих видів судових експертиз.

В Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень почеркознавча експертиза належить до криміналістичних, її основним завданням є ідентифікація виконавця рукописного тексту, обмежених за обсягом записів та підпису [6]. Науковці наголошують на тому, що застосування штучного інтелекту у цій сфері можливе шляхом використання нейронних мереж, які дозволяють здійснювати складні ідентифікаційні дослідження, зокрема порівняння підписів і рукописних текстів для встановлення їх належності конкретній особі [8, с. 3]. Прикладом такої програми є CEDAR-FOX, яка є системою для автоматизації почеркознавчої експертизи. Вона сканує рукопис, очищує його від шумів і аналізує десятки параметрів: від нахилу літер до мікроскопічних штрихів. На основі цих даних програма обчислює ймовірність того, що документи написані однією особою [9].

Судово-медична експертиза, згідно зі ст. 7 Закону України «Про судову експертизу», здійснюється виключно державними спеціалізованими установами [5]. Штучний інтелект відкриває значні можливості для розвитку судово-медичної експертизи, зокрема у визначенні часу настання смерті, аналізі її причин та встановленні механізмів виникнення травм. Окрім цього, цифрові технології сприяють удосконаленню ідентифікації особи та розвитку таких напрямів, як судово-медична токсикологія, гістологія і криміналістика. Згідно з дослідженням F. Sessa та співавторів, модель ChatGPT-4 станом на лютий 2024 року продемонструвала високий діагностичний потенціал у сфері судової балістики, зокрема щодо класифікації вогнепальних поранень та розмежування вхідних і вихідних отворів [10].

Отже, впровадження технологій штучного інтелекту у сферу судової експертизи є об’єктивною необхідністю в умовах цифровізації суспільства та ускладнення криміналістичних досліджень. Такі технології сприяють підвищенню ефективності, точності та оперативності експертної діяльності, водночас залишаючи ключову роль у прийнятті рішень за людиною.

Література:

1. Коротка історія штучного інтелекту. Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України. 2024. URL: https://mvs.gov.ua/news/v-ukrayini-startuvalo-vprovadzennia-elektronnix-protokoliv-dlia-dokumentuvannia-pravoporusen-u-sferi-zabezpecennia-bezpeki-doroznyogo-ruxu (дата звернення 15. 03. 2026).

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» від 2 грудня 2020 р. № 1556-р //База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text (дата звернення: 15.03.2026).

3. Щербак Н. М., Уткіна М. С. Теоретико-методологічні підходи до визначення штучного інтелекту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. Вип. № 2. URL: https://lsej.org.ua/2_2021/53.pdf (дата звернення 19.03.2026).

4. Тараненко О. М., Яценко Ю. В. Поняття та сутність штучного інтелекту як «творця» об'єктів авторського права. *Право і суспільство*. 2024. Вип. № 2. URL: https://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/2_2024/15.pdf (дата звернення 17.03.2026).

5. Закон України «Про судову експертизу»: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII //База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text (дата звернення: 17.03.2026).

6. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» від 08.10.98 № 53/5 //База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text (дата звернення: 18.03.2026).

7. Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту для правників. Офіційний веб-сайт Міністерства цифрової трансформації України. 2025. URL: https://storage.thedigital.gov.ua/files/2/72/fcf6c498e0a9f57e7a8521ff9833372d.pdf (дата звернення 19. 03. 2026).

8. Ніколайчук Т. В., Соломаха Ю. В. Щодо питання про використання можливостей штучного інтелекту в судовій експертизі. *Криміналістика і судова експертиза*. 2025. Вип. 69. URL: https://digest.kndise.gov.ua/index.php/KISE/article/view/146/114 (дата звернення 20.03.2026).

9. Srihari, S. N., Srinivasan, B., & Desai, K. Questioned Document Examination Using CEDAR-FOX. *Journal of Forensic Document Examination*, 28. 2018. URL: https://jfde.org/index.php/jfde/article/view/241/137 (дата звернення 21.03. 2026).

10. Савка І. А., Коробко І. В. Застосування інструментів штучного інтелекту при розв'язанні прикладних завдань у судовій медицині. *Forensic-medical examination*. 2025. Вип. № 2. URL: https://forensic.bsmu.edu.ua/article/view/348823 (дата звернення 20.03.2026).